

Рутинський М.Й.

**РЕКРЕАЦІЙНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПЕРЕВАГИ, ПЕРІОДИЗАЦІЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РОЗЛУЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ У ВЕРХНЬОДНІСТРОВСЬКИХ
БЕСКИДАХ**

Охарактеризовано ресурсно-рекреаційний потенціал та історико-географічні особливості еволюції Розлуцької територіальної курортно-рекреаційної системи. На підставі аналізу процесів просторово-часової динаміки оцінено можливості та перспективи подальшого розвитку Розлуцької рекреаційної системи у Верхньодністровських Бескидах.

Ключові слова: курорт, Розлуч, територіальна рекреаційна система, періодизація розвитку, моделі і перспективи розвитку.

Охарактеризованы ресурсно-рекреационный потенциал и историко-географические особенности эволюции Розлучкой территориальной курортно-рекреационной системы. На основании анализа процессов пространственно-временной динамики оценено возможности и перспективы дальнейшего развития Розлучкой рекреационной системы в Верхнеднестровских Бескидах.

Ключевые слова: курорт, Розлуч, территориальная рекреационная система, периодизация развития, модели и перспективы развития.

Resource and recreational potential of the historical and geographical features of the evolution of the territorial Rozluch resort and recreation system are characterized. Based on analysis of the process of spatial-temporal dynamics assess the opportunities and prospects for further development of Rozluch recreation system in Verhnodnistrovski Beskidy.

Key words: resort, Rozluch, territorial recreation system, the life cycle, development periods, development models and perspectives.

Актуальність теми дослідження процесів просторово-часової динаміки курортних ТРС та можливостей і перспектив їх сталого розвитку набуває особливої ваги в сучасних умовах нігілістично-стихійної забудови українських курортних територій приватними помістями мажорів-чиновників усіх рівнів та елітними готельно-курортними комплексами закритого типу. Ба, навіть бізнес-проекти курортної розбудови, здебільшого, цілковито нехтують принципами функціонального зонування курортних ТРС та дедалі зухваліше забудовують охоронні санітарні зони в околі виходів мінеральних вод, чим завдають непоправної шкоди народному надбанню. Щодо об'єкта даного дослідження – карпатського курорту Розлуч – приклад будівництва елітного ГKK «Собінь» майже над самим джерелом Розлуцької мінеральної води, через що це джерело майже висякло, і показовий, і, на жаль, є типовою ілюстрацією сучасного етапу забудови курортів України. Розлуцька територіальна рекреаційна система з ХІХ ст. є чільним ареалом рекреаційного освоєння Верхньодністровських Бескидів. Від того, на яких принципах ґрунтуватиметься її розвиток у ХХІ ст., залежатиме, що очікує наших дітей та онуків під час відвідин

карпатських курортів, а також – чи взагалі існуватиме Розлуч як курорт у нових глобалізаційних умовах ХХІ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідженню питань еволюції ТРС присвячено значну кількість наукових праць. Серед українських дослідників це коло питань найґрунтовніше розроблене представниками сімферопольської, київської, львівської і чернівецької наукових шкіл рекреаційної географії. Теоретичним проблемам просторово-часової динаміки ТРС присвячені праці М.В. Багрова, О.О. Бейдика, Ю.О. Веденіна, Л.М. Донченко, А.Н. Ігнатенко, І. В. Зоріна, О.О. Любіцевої, П.О. Масляка, Д.В. Ніколаєнка, В. С. Преображенського, І.В. Смаля, Н.М. Сажневої, І.Т. Твердохлебова, І.М. Яковенко та ін. Регіональні особливості розвитку ТРС Українських Карпат з позицій суспільної географії досліджували С.П. Кузик, Н.Ю. Недашківська, В.П. Руденко, М.Й. Рутинський, О.В. Стецюк та ін. Проте власне еволюційні аспекти розвитку локальних ТРС в межах окремих регіонів залишаються менш вивченими. А комплексного рекреаційно-географічного аналізу специфіки еволюції Розлуцької територіальної курортно-рекреаційної системи у Верхньодністровських Бескидах ще детально не проводилось.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Саме тому, об'єктом даного дослідження обрано один з найстаріших курортів Українських Карпат – Розлуч, а предметом – ретроспективно-рекреаційний аналіз стадійності його еволюції, можливості та перспективи подальшого розвитку.

Мета статті – конкретизувати наукові напрацювання у царині створення цілісної концепції загальної історичної географії та специфіки просторово-часової динаміки локальних карпатських курортних ТРС у різні періоди їх життєвого циклу. Завдання дослідження – ілюстрація на прикладі конкретно взятого курорту ресурсно- й історико-географічних передумов, сучасних можливостей і подальших перспектив розвитку рекреації у Верхньодністровських Бескидах.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі є різні підходи до визначення ТРС. Та загалом під ТРС прийнято розуміти територіально цілісну, взаємопов'язану і взаємозалежну сукупність компонентів, функціонування й еволюція яких залежать від ступеня рекреаційного попиту та спрямовані на задоволення рекреаційних потреб людини і суспільства загалом. Фундатор концепції ТРС В. Преображенський характеризує її передусім як функціональну систему, що має такі складові: рекреанти; природні та культурні комплекси; інфраструктурно-технічна підсистема; персонал, який обслуговує рекреантів; підсистема органів управління ТРС [13]. До основних функцій ТРС О. О. Бейдик залічив: економічну (просте і розширене відтворення трудових ресурсів); бюджетну (прибутково-видаткова стаття) та соціальну (задоволення індивідуальних і групових рекреаційних потреб) [1, с. 35]. Завдяки фундаментальним працям з методолого-теоретичних проблем, соціальної динаміки, ресурсного освоєння, функціональної та геопросторової

структури рекреаційних систем В. Преображенського, Л. Мухіної, М. Мироненка, І. Твердохлебова, Е. Котлярова, П. Царфіс, І. Пірожніка, І. Зоріна, Н. Крачила, Н. Сажневої, О. Бейдика концепція ТРС є сьогодні одним з найгрунтовніше розроблених підходів у географічних дослідженнях туризму.

Розлуч – один з найгарніших курортів Бойківщини, село розкинулося в мальовничій долині річки Розлучанки, потоків Студеного та Старого біля витоку другої найбільшої річки України – Дністра. Межі курортної ТРС з південного сходу на північний захід окреслюють лісисті вершини Верхньодністровських Бескидів – гори Чонтеївка (912,8 м), Розлуч (933,4 м), Мохначка, Рашковець, Старий Верх (874,2 м) і Таркалівський Верх Розлуцького хребта. Північніше села паралельно до Розлуцького хребта північно-східну межу ТРС формує дещо нижчий хребет, в який входять гори Мленище, Блещівець, Дмитровий Верх (776 м) та Гостра Кичера. Між цими дугами пасм, виділяються їхні відроги – гори Кичера, Коханець, Скоки та Мохначка (див. рис. 1) [3]. Через східну частину села проходить шосе Львів–Ужгород, паралельно йому петляє навколо г. Кичерки залізнична колія цього ж напрямку. В селі є залізнична станція та автобусна зупинка. Населення – 1268 осіб, дворів – 324. В село входять хутори Границя, Кулямбіна, Підполянка, Сухий Потік. Умовно воно ділиться на Верхній і Нижній Кінець, Середину.

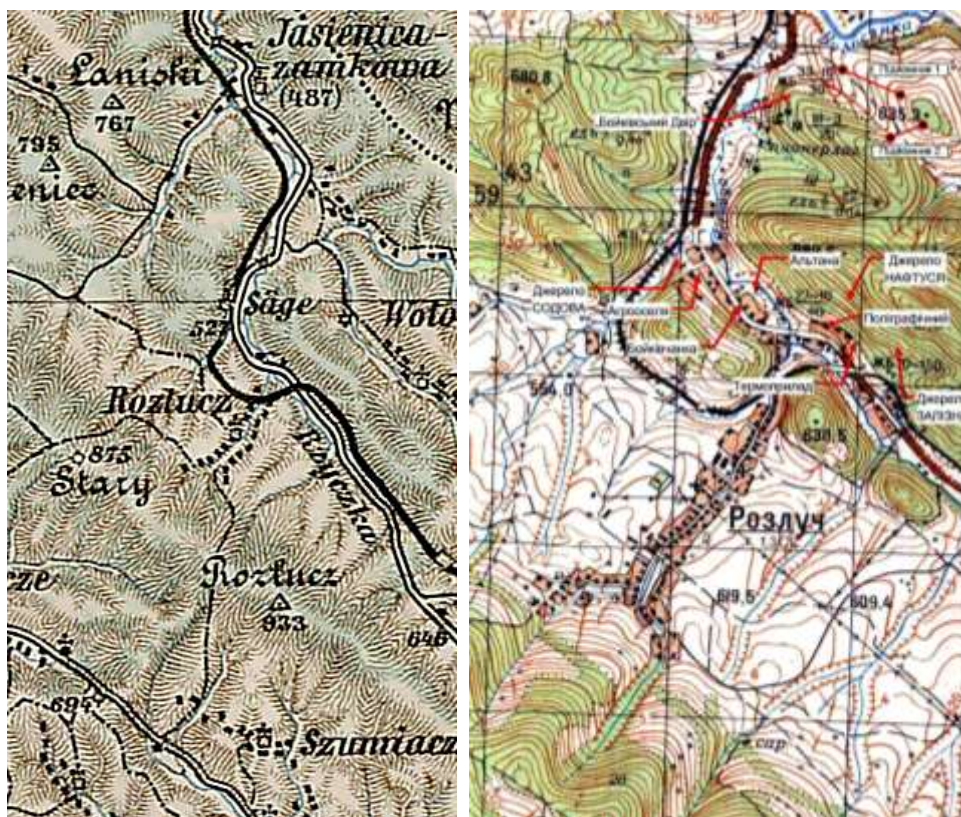

Рис. 1. Село Розлуч у підніжжі однойменного пасма на а) зліва – фрагменті Військової мапи земель Австро-Угорщини 1910 р. масштабу 1:200 000, б) справа – фрагменті сучасної карти масштабу 1:100 000

Атракції Розлуча:

- джерела лікувальних мінеральних вод;
- історичне джерело Довбушева Криниця поблизу урочища Бринівка;
- дерев'яна церква Різдва Богородиці 1876 р. та дерев'яна каркасна дзвіниця у бойківському стилі;
- неогитичний німецький костел св. Франциска Борджія (1914 р.);
- давньоруське городище XII – XIII ст.;
- ландшафтний заказник «Розлуч»;
- пам'ятка природи – скеля «Ступінчата»;
- витік р. Дністер поблизу села [3, 4, 14-17].

«Народження» Розлуча як рекреаційної дестинації відбулося останньої третини XIX – початку XX ст. Саме в цей період Розлуч відвідують перші мандрівники, а інформація про його природно-рекреаційні принади та лікувальні води епізодично з'являється в регіональній пресі. 1905 р. через Розлуч пролягла залізниця «Львів – Сянки», пройшли перші пасажирські поїзди і ними цільово прибули перші групи зацікавлених рекреантів із міст Галичини. Таким чином, 1905 р. – це відправна дата набуття Розлучем офіційного статусу рекреаційної місцевості в Бескидах і початок еволюції локальної ТРС.

Австрійський період функціонування курортної ТРС. Менше ніж за десятиліття (1905–1914 рр.) зусиллями місцевих підприємців та адміністрації Розлуч не лише обійняв нішу провідного літницьково-водооздоровчого центру у Верхньодністровських Бескидах, а й сформував свою рекреаційну спеціалізацію – незмінну до сьогодні. Усього за десятиліття у до того глухому карпатському сільці постали кілька спеціально збудованих гостьових вілл для літників, естетично упорядковано джерела мінеральних вод, обладнано річковий пляж, прокладено прогулянкові стежини в навколишні гори. Місцеве населення відкрило для себе нову статтю поповнення сімейного бюджету – оренду окремих кімнат у власних хатах для біднішої верстви літників з числа українських міщан Львова, Перемишля, Ярослава, Луцька, Тернополя, Самбора, Городка та інших містечок австрійської Галичини й російської Волині [4, 7, 10, 16]. За статистикою, влітку 1912 р. тут поправляло здоров'я 100 курортників, ще понад тисячу прибулих потягами гостей (здебільшого, туристично активної учнівської і студентської молоді) Розлуч приймав за час уїк-ендових виправ у довколишні гори.

Буремні події 1914–1920 рр. – кривава коловерт першої світової, польсько-української, польсько-чехословацької та польсько-російської воєн – це фаза воєнного лихоліття, упродовж якого нівелювалася більшість попередніх досягнень Розлуча як рекреаційно-туристичного центру. Однак не всі. Сформований у попереднє десятиріччя курортний імідж Розлуча закріпився у свідомості пересічного галичанина, краса карпатського ландшафту у поєднанні з цілющими властивостями двох типів мінеральних вод вабили сюди бувалих туристів, солідних потенційних інвесторів та спритних ділків, які кинулися у село скуповувати землю й

занедбану нерухомість, щойно згасло відлуння чергової війни. Тому не коректно вести мову про те, що післявоєнний Розлуч як курорт «стартував з нуля», на нашу думку, лихоліття 1914–1920 рр. слід розглядати як щабель різкого переходу від перед- до післявоєнної стадії розвитку локальної ТРС у докорінно нових геополітичних та соціально-економічних умовах.

Польський період функціонування курортної ТРС (1921–1939 рр.) – це період відродження курорту в умовах активної соціально-економічної відбудови молодій польській державі та пожвавлення масового внутрішнього туризму. За Другої Речі Посполитої Розлуч розвився найдинамічніше, порівняно з попереднім і подальшими періодами. Стрімко зріс його престиж як клімато- й водооздоровче-санаторного центру, який тогочасні галицькі лікарі рекомендували при захворюваннях шлунка, дихальних шляхів, кишківника. Ще стрімкіше зростала популярність Розлуча як гірськолижного, активно-туристичного й попросту недорогого відпочинкового осередку у Карпатах [15, 17].

При сільській гміні працювала спеціальна відпочинкова комісія, яка займалася проблемами приїжджих та реалізувала стратегію комплексної розбудови курортної інфраструктури. Залучалися зовнішні інвестори, на курорті відкривалися оздоровчі пансіонати нового типу та гостьові вілли поліпшеного комфорту. Розроблено й започатковано реалізацію генерального плану розвитку курорту Розлуч. У ході його реалізації оптимізовано транспортне сполучення з основними центрами генерування туристичних потоків, проведено рекламну кампанію на шпальтах регіональної періодики, здійснено комплекс заходів з рекреаційного благоустрою території, відновлено низку малих архітектурних форм для зручності відпочивальників (лавочки, альтанки, дерев'яні сходини з поручнями і т. і.). Для забезпечення належного зв'язку та порядку відкрито поштове відділення і пост поліції.

Чисельність зареєстрованих курортників у Розлучській ТРС стабільно з року в рік зростала, сягаючи наприкінці 20-х рр. понад 1,0–1,5 тис. осіб. Окремі автори польських туристичних путівників згадують про на порядок вищі стихійні напливи в окремі роки самодіяльних туристів, а середньобагаторічний тренд їхнього зростання відповідає майже правильній арифметичній прогресії.

13 липня 1933 р. через станцію Розлуч відновлено рух спеціальних пасажирських поїздів «Львів–Сянки» для забезпечення належного доїзду в рекреаційні місцевості Бескидів відпочивальників зі Львова, Луцька, Ярославля, Перемишля та Варшави.

Подальша інтенсивна розбудова й урізноманітнення курортної інфраструктури призвела до появи упорядкованих лижних і санних трас та трампліну, трьох тенісних кортів, гімнастичного й футбольного полів.

15 січня 1933 р. поряд із Розлучем відкрито природний 50-ти метровий трамплін на горі Кичерка, який на той час вважався другим за величиною в Європі. Ця подія прикула увагу громадськості й породила «бум» популярності гірськолижного туризму у Бескидах як серед галичан,

подолян і волинян, так і, головним чином, серед «просунутої» молоді великих індустріальних міст Польської Республіки (Варшави, Познаня, Лодзя, Вільно й ін.).

У середині 30-х рр. у Розлучі відкрито модерний плавальний басейн з мінеральною водою – другий за величиною в Галичині після Трускавецького басейну. З метою поліпшення анімаційно-дозвілдової складової перебування на курорті стараннями Розлуцької відпочинкової комісії 1937 р. відкрито модернові дансинги – майданчики для танців на «Лісничівці» та «Малярманівці», а також запроваджено оркестрові виступи просто неба для потіхи курортної публіки. З цією ж метою відкрито бібліотеку та читальню свіжої періодики.

Для респектабельної верстви відпочивальників Розлуцька ТРС на піку своєї популярності у 30-ті рр. ХХ ст. пропонувала: організоване полювання на диких звірів, екскурсії на оглядові майданчики на вершинах Розлуцького хребта, до витoku р. Дрістер, екотури карпатськими вузькоколійками, автобусні тури найекзотичнішими для польської публіки етнографічними селами Бойківщини, сходження на гори Пікуй та Галич, трансфери на трампліни і лижні траси Сянок і Славського, транскордонні тури у Чехословацьку Республіку до закарпатських замків, мальовничих гірських екосистем і колоритних поселень закарпатських українців тощо.

Станом на 1937 р. у Розлучі функціонувало 14 пансіонатів на 400 осіб, 25 вілл і 20 селянських будинків з гостьовими pokojами, гірська лежачарська база на 200 місць та літній табір для юнацтва на 100 місць. У розпал зимового сезону курорт одноразово приймав до 2,5 тис. рекреантів, а сумарно за рік – до 30 тис. осіб. Ще до 1,5 тис. туристів одноразово могли розмістити лежачарські притулки, пансіонати й приватний сектор сусіднього села Сянки. На літні сезони 1938 і 1939 рр. припав «бум» популярності новомодного кемпінгового туризму у спеціальних відчепних вагонах-кемпінгах. Тисячі аматорів туризму прагнули провести літо у кемпінгах на колесах, які пересувалися від однієї рекреаційної місцевості до іншої та передбачали тривалі (на 3–10 діб) зупинки в Ясениці Замковій, Розлучі, Соколіках, Сянках, під час яких організовувалися радіальні виправи в гори, екскурсії до бойківських старожитностей і мальовничих природних атракцій, були передбачені умови для відпочинку на облаштованих річкових пляжах та оздоровлення розлуцькими мінеральними водами. Встановлення радянської влади восени 1939 р. започаткувало докорінні зміни. НКВДистська диктатура й вояцьке свавілля, спроби силоміць організувати колгосп, репресії проти заможнішого прошарку селян-активістів українського кооперативного руху та духовенства, виселення родин давніх німецьких колоністів до Німеччини – це лише перші кроки новоприбулої влади. З села утекли всі власники санаторно-курортних і відпочинкових закладів, а самі заклади було спершу розграбовано та поплундровано під час постою частин радянської армії, відтак націоналізовано та передано для користування військової й цивільної радянської бюрократії.

Фаза фізичного знищення інфраструктури та повного занепаду курорту продовжилася і після того, як 25 червня 1941 р. терен окуповано гітлерівцями, і після того, як у село повернулася радянська влада, а всі кращі приміщення колишніх санаторіїв і пансіонатів зайняли спецпідрозділи армії і НКВД, що до 1950-их рр. проводили бойові й каральні операції проти підрозділів УПА та селян.

По суті, варварським нищенням усієї рекреаційної інфраструктури завершився перший повний життєвий цикл існування Розлуцької ТРС.

Радянський період функціонування курортної ТРС (1964–1990 рр.), на нашу думку, коректно почати відраховувати з 1964 р. Саме цього року в знелюднілому селі з дотаційним відділенням радгоспу «Комсомолець» відкрито першу базу відпочинку. (За десятиліття до цього, у 1954 р. врешті-решт завершено роботи з відбудови залізничного полотна та відновлено залізничне сполучення села із Туркою і Львовом).

У 1965 р. відбудовано трамплін, але використовується він мало через спорадичність приїздів у Розлуч груп рекреантів. Лише з 1974 р. паспорти почали видавати українським колгоспникам, і мешканці переважно аграрних областей заходу України формально отримали право на організований відпочинок та оздоровчі поїздки “на води”.

У 1975–1990 рр. Розлуч опинився у т. зв. рекреаційному “затінку” планово розбудованих у радянський період сусідніх курортних ареалів Сколівщини, Свалявщини та Яремчанщини. Причини відмови від повноцінного відродження Розлуча як профільного бальнеологічного курорту в соціалістичну епоху, імовірно, криються у тому, що радянське рекреаційно-туристичне освоєння Українських Карпат відбувалося, як і наприкінці ХІХ ст., уздовж основних транспортних артерій.

Упродовж 80-их рр. за кошти зацікавлених промислових підприємств Львова і області у селі відбувалося порівняно незначне будівництво й організація будинків відпочинку. До 1990 р. курортну інфраструктуру Розлуча репрезентували два лижні підйомники, ресторан і їдальня для туристів, 11 низькокатегорійних баз відпочинку із сумарною рекреаційною місткістю до 1,5 тис. осіб. Найбільші з них: ЛОК «Джерела Карпат», бази «Полярон», «Термоприлад», «Іскра», «Колос» та «Карпати». Майже всі вони збанкрутували й закрилися невдовзі після розвалу промислових підприємств та різкого зниження обсягу туристів.

Державний період функціонування курортної ТРС. 1 фаза – ринкова трансформація (1991 – 1999 рр). Після проголошення незалежності України в умовах запровадження нової системи економічних відносин Розлуцька ТРС опинилася в ще більш контрастному рекреаційному «затінку» й інформаційно-туристичному «забутті» – і так нечисленні потоки рекреантів зі Львова, міст Львівщини, Києва й індустріальних центрів сходу країни у 90-і рр., здебільшого, попросту оминали її, прямуючи у Карпати на відпочинок у Яремче, Ворохту, Славське, Косів чи Сваляву. Таким чином, можемо констатувати, що період 1991–1996 рр. став для курортної інфраструктури Розлуча фазою чергової (третьої) руїни.

2 фаза сучасного етапу функціонування ТРС розпочалася наприкінці 90-их рр. минулого століття і триває до сьогодні. Її початок ми пов'язуємо із відродженням окремими селянами садиб сільського зеленого туризму та започаткуванням реалізації зовнішніми інвесторами бізнес-проектів із будівництва сучасних готельно-курортних комплексів [6, 12].

Констатуємо: Розлуцька ТРС поступово стає модною, інформація про неї поширюється серед пересічної маси споживачів, із зими 1999/2000 р. має місце тенденція стабільного зростання сумарного обсягу рекреантів. Буквально за останні роки ТРС модернізується відповідно до запитів відвідувачів. Контроль за функціонуванням і розвитком готельно-курортних комплексів Розлуцької ТРС перейшов із рук місцевих підприємців до зовнішніх інвесторів, які диктують нову цінову політику і в такий спосіб регулюють баланс попиту і пропозиції комфортного оздоровлення й відпочинку на курорті.

Таблиця 1.

*Рекреаційно-відпочинкові заклади карпатського курорту Розлуч
(складено автором)*

<i>№ за/п</i>	<i>Назва закладу</i>	<i>Кількість місць</i>
1	Пансіонат з лікуванням «Джерела Карпат»	112
2	Готельно-курортний комплекс «Собінь»	48
3	Готельно-курортний комплекс «Альтана»	56
4	Туристична база «Бойківський двір»	62
5	База відпочинку «Бойківчанка»	42
6	База відпочинку «Іскра»	56
7	База відпочинку «Локомотив»	65
8	Пансіонат «Ялинка»	44
9	База відпочинку «Ремонтник»	48

За останні роки в межах Розлуцької територіальної курортно-рекреаційної системи побудовано кілька нових приватних баз відпочинку. Окремі з них ще в стадії будівництва чи реорганізації. Нині тут є різнокатегорійні рекреаційно-відпочинкові заклади (див. табл.): пансіонати «Джерела Карпат» і «Ялинка», комфортабельні приватні готельно-курортні комплекси «Альтана», «Собінь», «Бойківський двір» та некатегорійні бази відпочинку радянської епохи «Бойківчанка», «Карпати», «Іскра», Львівського поліграфічного інституту. Зі старих турбаз на даний час працює лише база відпочинку «Джерела Карпат», яка є власністю ВАТ «Львівтурист». База має 44 номери з 112 місцями. Надаються послуги з харчування та ряд інших. Працює база цілий рік.

Територіальне «ядро» сучасної Розлуцької курортно-рекреаційної системи формується на північ від населеного пункту у підніжжі залісненого хребта (див. рис. 1). Розлуч починає дедалі виразніше позиціонувати себе на ринку як дестинація для тихого ековідпочинку в

Карпатах. Рекреантам пропонується займатися екотуризмом (лижна рекреація, рибальство, піші походи у лісисті Верхньодністровські Бескиди, збирання грибів, ягід (малина, ожина, суниця, чорниця) і лікарських трав і т. і.) з користю для здоров'я – в умовах активної кліматофітотерапії та профілактичного вживання необхідного для організму типу мінеральних вод.

Рис. 2. «ГКК 2Собінь» та турбаза «Бойківський двір»

Бальнеологічний ресурс Розлуцької курортно-рекреаційної системи представлений мінеральними водами різних типів. У 1978-1979 рр. науковці Одеського НДІ курортології на підставі комплексу гідрогеологічних та фізико-хімічних досліджень виділили в межах Розлуцького родовища дві бальнеологічні групи мінеральних вод: слабо мінералізовані гідрокарбонатні натрієво-кальцієві води типу «Нафтуса» (джерело № 1) і гідрокарбонатні натрієві води середньої мінералізації (12,0-12,9 г/л) без вмісту специфічних компонентів (джерело № 2).

Лікувальна дія джерела №2 («Розлуцька» або «Содова», експлуатаційні запаси 1 м³/добу) аналогічна відомим водам «Боржомі» та «Поляна Квасова». Медичними показами для її використання є: хронічні гастрити, переважно зі збереженою та підвищеною секреторною функцією шлунка, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, хронічні коліти, хронічні захворювання печінки, жовчовивідних і сечовивідних шляхів, хвороби обміну речовин (цукровий діабет, сечокислий діабет, оксалурія), хронічні панкреатити. Натомість, води джерела №1 типу «Нафтуса» (експлуатаційні запаси 5,2 м³/добу) прирівнюються до джерел №1 і №10 курорту Східниця і показані при захворюваннях органів шлунково-кишкового тракту, печінки, жовчного міхура, підшлункової залози, з порушенням обміну речовин, нирок, сечовивідних шляхів, простати, сечового міхура. Оздоровчими властивостями володіє також джерело слабомінералізованої залізистої води (Залізне джерело). Сумарний спектр лікувальних властивостей мінеральних вод курорту – надзвичайно

широкий. У цьому полягає вагома перевага Розлуча перед іншими бальнеологічними курортами Українських Карпат.

У Розлучі починаються кілька автобусних, комбінованих і пішохідних туристичних шляхів: «До витoku річки Дністер», «Еколого-історичні стежки», «У столицю Бойківщини – м. Турка», «Духовні святині Прикарпаття», «Дерев'яні церкви та сільські етнографічні музеї Бойківщини», «На історичний перевал Руський путь», «На г. Пікуй» та ін.

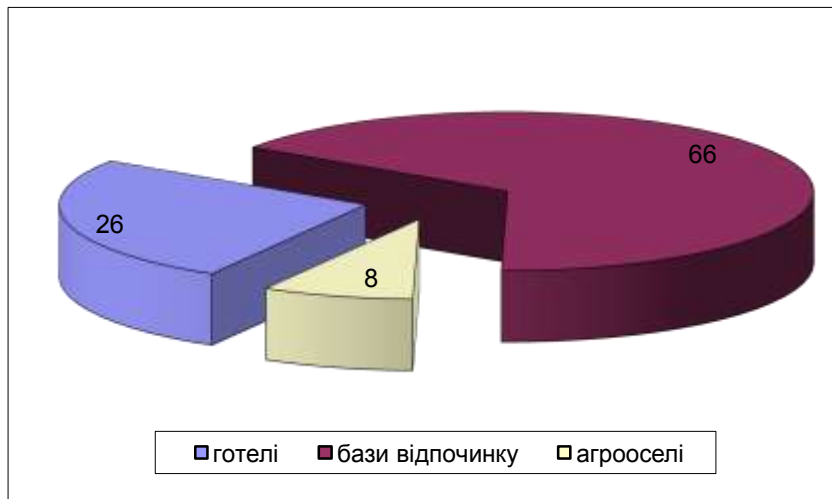

Рис. 4. Співвідношення (%) закладів розміщення у Розлучі за місткістю (лішко-місць)

Охоплено також сегмент ділового туризму, у ГКК «Собінь» передбачені необхідні умови для корпоративного відпочинку, проведення семінарів, ділових зустрічей. Пропонуються ексклюзивні відпочинкові програми в горах з пікніками разом із учасниками бойківських вечорниць та вечірки в народному стилі разом з українськими троїстими музикантами. У Розлучі відроджується (мляво) відпочинок у сільських садибах. Тут туристи зупиняються у кімнатах господарів економічного стандарту. Розширюється спектр послуг, які надають туристам власники осель – екскурсійні та розважальні програми. Розвиток рекреаційного обслуговування у Розлучській ТРС упродовж останніх років характеризується позитивною динамікою. Пріоритетним видом туристичної діяльності у 2012 р., як і у попередні роки, залишається курортний туризм. Всього протягом 2011 р. рекреаційними підприємствами Розлуча обслужені 3970 туристів (на 24 % більше, ніж у 2010 році) в т. ч.:

- готелями – 344 особи (на 18 % більше, ніж у 2010 році);
- базами відпочинку – 3426 осіб (на 29 % більше, ніж у 2010 році);
- садибами зеленого туризму – 200 осіб (на 9 % більше, ніж у 2010 році).

Отже, у 2011 р. в діяльності рекреаційних закладів карпатського екокурорту Розлуч продовжувалися позитивні тенденції розвитку приїзного туризму. Темп приросту потоків становив 24 %.

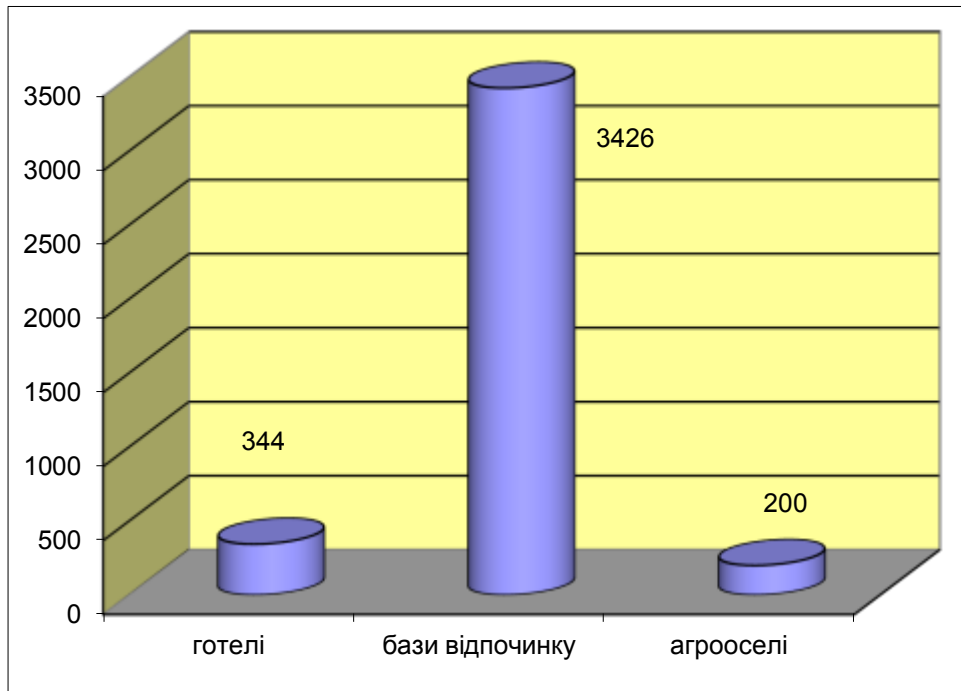

Рис. 5. Співвідношення популярності закладів розміщення Розлуча за обсягами обслугованих туристів у 2011 р.

Висновки. У процесі свого еволюційного поступу локальна Розлучська ТРС за останні 108 років двічі пройшла через повний цикл розвитку, знаходячись то на піку популярності, то на стадії стагнації і занепаду. Проаналізована циклічність просторово-часової динаміки територіальної рекреаційної системи цього типового курорту Українських Карпат формує коректне наукове підґрунтя, визначає тренди та інструментарій для прогностно-географічного моделювання потенціалу й векторів її подальшої розбудови на засадах екозорієнтованого сталого розвитку.

Використані джерела:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: ВПЦ “Київ. ун-т”, 2001. – 395 с.
2. Веденин Ю. А. Динамика территориальных рекреационных систем. – М.: Наука, 1982. – 190 с.
3. Гайда Ю., Москаль Б. Розлуч – туристичні ворота Турківщини. – Ужгород: Патент, 2005. – 144 с.
4. Гайда Ю., Шуптар В. Турківщина: історія населених пунктів. – Ужгород: Патент, 2002. – 604 с.
5. Гетьман В. І. Стан і перспективи розвитку бальнеологічних курортів Українських Карпат // Регіональна економіка. – 2001. – № 3. – С. 152-160.
6. Зінко Ю., Рутинський М., Кудла Н. та ін. Збереження і сталий розвиток Карпат: Навчальний посібник зі сталого туризму / за ред. М. Катсакіорі, М. Алемпакі, П. Джеракіс. – К., 2008. – 60 с.
7. Мальська М. П., Рутинський М. Й., Паньків Н. М. Туризм у міжнародному і національному вимірах. Історія і сучасність: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 268 с.
8. Мироненко Н. С., Твердохлебов И. Т. Рекреационная география: Учеб. пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 207 с.
9. Нудельман М. С., Жук П. В., Кузык С. П. Формирование и развитие территориального рекреационного комплекса // Украинские Карпаты. Экономика / За ред. М. Долишнього. – К.: Наукова думка, 1988. – С.155-163

10. Путеводитель по Галиции и ея курортам. – Киев, 1913. – 88 с.
11. Рутинський М. Й. Сучасні підходи до типології гірських курортно-рекреаційних систем // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 361: Географія. – Чернівці: Рута, 2007. – С. 161-174.
12. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України: Монографія. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. – 440 с.
13. Теория рекреалогии и рекреационной географии / Под ред. В. С. Преображенского, И. В. Зорина. – М., 1992. – 280 с.
14. Торохтин М., Денисюк В. Здравницы Карпат: Путеводитель-справочник. – Ужгород: Карпати, 1975. – 96 с.
15. Kajentanowicz Z. Zarys monograficzny powiatu Turczańskiego. – Lwów, 1938. – 153 s.
16. Orłowicz M., Praschil K. Przewodnik po zdrojowiskach, letniskach i stacyach turystycznych Galicyi. – Lwów: Grafil, 1916. – 310 s.
- Pulnarowich W. U źródeł Sanu, Stryja i Dniestru. – Turka, 1929. – 84 s.

УДК 911.3

Горун М.В.

КЛАСТЕР – ОСНОВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ГУСЯТИНСЬКО-САТАНІВСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО РАЙОНУ

У статті розглядаються природні та історико-культурні рекреаційні ресурси Гусятинсько-Сатанівського рекреаційного району і їх використання для відпочинку, оздоровлення людей; розкривається значення туристичних кластерів, як інноваційного методу реорганізації та удосконалення туристичної індустрії.

Ключові слова: туризм; кластери; туристичні кластери; структура туристичного кластера.

В статье рассматриваются природные и историко-культурные рекреационные ресурсы Гусятинско-Сатановского рекреационного района и их использование для отдыха, оздоровления людей; а также, туристические кластеры, как инновационный метод реорганизации и совершенствования туристической индустрии.

Ключевые слова: туризм; кластеры; туристические кластеры; структура туристического кластера.

This article is about the natural and historiko-cultural reaction resources of the Husyatyn-Sataniv recreation region and their using for rest, making healthy of people. And tourism clusters, as an innovative way to reorganize and improve the tourism industry.

Key words: tourism clusters; tourist clusters, the structure of tourism cluster.

Актуальність. Інноваційна діяльність у туризмі спрямована на практичне використання наукового результату й інтелектуального потенціалу, з метою одержання нового турпродукту або покращення чи удосконалення існуючого, задоволення потреб суспільства у певному виді відпочинку та відповідному обслуговуванні. Різноманітний за своїми різновидами туризм поступово стає невід'ємною складовою сучасного життя. В усьому світі він визнаний як вагомий чинник економічного розвитку. Кластерний розвиток як фактор збільшення національної і регіональної конкурентоспроможності є характерною ознакою сучасної